

Edukacja Obywatelska. Zakres treści, wymagania edukacyjne i kryteria oceniania.

Zakres podstawowy, klasa 2 Liceum Ogólnokształcącego

Na zajęciach uczniowie korzystają z podręcznika:

- S. Drelich, M. Tragarz, M. Wojcieszak, S. Żmijewska-Kwirąg, R. Flis, *Masz wpływ I. Edukacja obywatelska. Podręcznik dla klasy 2*, Warszawa 2025. Numer dopuszczenia: 1236/1/2025.

Zakres treści i kryteria oceniania oparte są na programie nauczania:

- U. Małek, S. Żmijewska-Kwirąg, „*Masz wpływ*” *Program nauczania edukacji obywatelskiej dla liceum ogólnokształcącego i technikum*, Warszawa 2025.

Treści nauczania i wymagania szczegółowe dotyczące wiedzy i umiejętności w klasie drugiej

Podstawowy podział, wskazany w podstawie programowej, opiera się na kręgach środowiskowych. Uczniowie stopniowo poznają coraz szersze obszary rzeczywistości: zaczynają od rodziny, następnie przechodzą do szkoły, społeczności lokalnej i wspólnoty regionalnej, by w dalszej kolejności odkrywać wspólnotę narodową, państwo, Europę oraz świat. Proces kształcenia świadomych obywateli powinien więc rozpoczynać się od najbliższego otoczenia – szkoły – i poprzez wspólnotę lokalną prowadzić do zrozumienia oraz uczestnictwa w szerszych strukturach europejskich i globalnych.

Klasa II.

1. Ja i społeczeństwo. Uczeń:

- a. zna podstawowe pojęcia takie jak: patriotyzm: narodowy, obywatelski, gospodarczy,
- b. rozumie sens istnienia i cele jakie stawia sobie obrona cywilna,
- c. zna swoje obowiązki jako obywatel,
- d. określa czym jest wspólnota: lokalna, etniczna, regionalna, globalna,
- e. rozumie czym jest: grupa społeczna, proces grupowy, tożsamość osobista, społeczna, narodowa,
- f. wie jakie konflikty może wzbudzić funkcjonowanie w grupie i jak z nimi sobie radzić. Wie czym jest piramida nienawiści,
- g. posiada umiejętności weryfikowania informacji. Wie czym są: fake newsy, teorie spiskowe itp.
- h. na podstawie wiarygodnych źródeł informacji weryfikuje wybraną teorię spiskową i wskazuje jej wpływ na społeczeństwo;

2. Szkoła jako wspólnota. Uczeń:

- a. wie czym jest i zna treść wewnątrzszkolnego prawa oświatowego;
- b. zna swoje prawa i obowiązki wynikające z roli ucznia. Wie jakie są źródła praw i obowiązków;
- c. wie jakie są organy szkoły;
- d. określa czym jest społeczność szkolna, wie, dlaczego istotne są więzi społeczne. Diagnostuje potrzeby grupy;
- e. rozumie jakie są sposoby radzenia sobie z konfliktami;

- f. wyjaśnia rolę samorządu uczniowskiego. Wie jak zapada proces decyzyjny w szkole. Zna rolę samorządu klasowego, rady szkoły. Wie, jak przebiegają wybory do władz samorządu;
- g. rozpoznaje problemy i potrzeby społeczności szkolnej, w miarę możliwości (samodzielnie lub zespołowo) podejmuje działanie w tej sprawie.

3. Samorząd terytorialny. Uczeń:

- a. porównuje zadania samorządu terytorialnego (w szczególności gminy i powiatu) oraz rozumie wpływ samorządu na własne życie; wie, jak może wpłynąć na decyzje organów władzy lokalnej;
- b. opisuje znaczenie wolontariatu jako formy aktywności obywatelskiej; wie, na czym polega budżet obywatelski, inicjatywa lokalna, fundusz sołecki, oraz w miarę możliwości wykorzystuje wybraną formę w sprawie ważnej dla siebie lub społeczności;
- c. jest przygotowany do załatwienia podstawowych spraw urzędowych ważnych dla młodych obywateli oraz wypełnia wybrany formularz lub wniosek; odnajduje informacje o nieodpłatnej pomocy prawnej;
- d. identyfikuje dziedzictwo budujące lokalną tożsamość; wyszukuje i poznaje sylwetki żyjących współcześnie lub historycznych patriotów lokalnych, osób ważnych dla społeczności lokalnej, formułuje opinię na ich temat.

4. Polska państwem demokratycznym. Uczeń:

- a. na przykładzie Polski po 1945 r. wymienia cechy ustrojów totalitarnego oraz autorytarnego i odróżnia je od demokracji;
- b. wskazuje kluczowe etapy procesu demokratyzacji Polski po 1989 r. oraz – wykorzystując doświadczenia świadków historii – przedstawia polityczne, gospodarcze i społeczne konsekwencje transformacji;
- c. korzystając z Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, wymienia podstawowe zasady demokratycznego państwa prawa, a także wyjaśnia ich wpływ na życie codzienne obywateli;
- d. wyjaśnia znaczenie wyborów w systemie demokratycznym; opisuje bierne i czynne prawo wyborcze; argumentuje na rzecz świadomego udziału w głosowaniu;

5. Prawo i prawa człowieka. Uczeń:

- a. rozróżnia pracę wykonywaną na podstawie stosunku pracy (umowa o pracę), pracę wykonywaną na podstawie innego stosunku prawnego stanowiącego podstawę świadczenia pracy lub usług (umowy cywilnoprawne), wolontariat, staż i praktyki, a także identyfikuje prawa i obowiązki osoby związanej takimi umowami oraz sposoby ochrony tych praw.
- b. wymienia podstawowe prawa człowieka i obywatela oraz identyfikuje przykłady łamania tych praw, a także podejmuje o nich dyskusję;
- c. na przykładzie wybranych problemów prawnych wyjaśnia znaczenie najważniejszych dla młodzieży i młodych dorosłych instytucji prawa cywilnego i rodzinnego oraz potrafi wyszukać obowiązujące w tym zakresie akty normatywne;
- d. nazywa mechanizmy ochrony praw człowieka i obywatela, wie, jak zgłosić ich naruszenie, w tym przez kontakt z organami państwowymi i międzynarodowymi powołanymi w tym celu;
- e. wymienia własne prawa i obowiązki w relacji z instytucjami publicznymi oraz funkcjonariuszami publicznymi, w tym z policją, prokuraturą, sądem, oraz wie, jak ich bronić w sytuacji naruszenia.

6. Organy władzy w RP. Uczeń:

- a. identyfikuje kompetencje i strukturę władzy ustawodawczej w Rzeczypospolitej Polskiej; wyszukuje informacje o wybranym parlamentarzystcie ze swojego okręgu i jego aktywności politycznej;
- b. identyfikuje kompetencje Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej oraz samodzielnie lub w zespole analizuje przykładowe działanie podjęte przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w ramach wybranych uprawnień konstytucyjnych;
- c. wskazuje kompetencje Rady Ministrów; wyszukuje informacje na temat bieżącego działania wybranego ministerstwa i dyskutuje o nich z innymi;
- d. rozumie strukturę władzy sądowniczej (Sąd Najwyższy, sądy powszechne, sądy administracyjne i sądy wojskowe, Trybunał Konstytucyjny oraz Trybunał Stanu) i potrafi wskazać jej znaczenie dla obywatela. Wie czym jest i jak funkcjonuje w Polsce trójpodział władzy.
- e. wie, czym jest e-administracja, podaje przykłady spraw obywatelskich, które można załatwić zdalnie, i potrafi to zrobić.

W ramach przedmiotu edukacja obywatelska uczeń (samodzielnie lub zespołowo) podejmuje działania obywatelskie w formie:

- 1) aktywnego uczestnictwa w debacie na wybrany temat społeczny, prezentowania własnego zdania, które uzasadnia i którego broni, oraz podejmowania dialogu z osobami o odmiennych poglądach;
- 2) aktywnego udziału w spotkaniu z przedstawicielami organów władzy publicznej, w ramach którego zadaje pytania dotyczące kompetencji tych organów;
- 3) aktywnego uczestnictwa w przygotowaniu obchodów rocznicy ważnego wydarzenia historycznego (nieorganizowanego w ramach działalności szkoły) lub w innych obchodach;
- 4) sformułowania i opublikowania własnej opinii w ważnej dla siebie sprawie publicznej w lokalnych lub szkolnych mediach z poszanowaniem poglądów innych i z poszanowaniem demokratycznego porządku prawnego;
- 5) zorganizowania kampanii społecznej lub zbiórki na wybrany przez siebie cel, w ramach której zachęca do udziału w niej innych ludzi lub instytucje;
- 6) nawiązania współpracy jako wolontariusz z lokalną organizacją społeczną lub instytucją publiczną w celu wsparcia realizacji jej celów statutowych, po czym przedstawienia na forum klasy efektów swojego zaangażowania;
- 7) napisania wniosku o dofinansowanie projektu w ramach szkolnego lub lokalnego budżetu partycypacyjnego lub innego wniosku o wsparcie finansowe;
- 8) napisania i wysłania (opublikowania) petycji, listu lub listu otwartego do przedstawicieli władz publicznych w ważnej dla niego sprawie;
- 9) kandydowania w klasowych lub szkolnych wyborach, w tym prowadzenia kampanii wyborczej;
- 10) przygotowania dokumentów koniecznych do zgłoszenia zgromadzenia (protestu lub pikiety);
- 11) wypełnienia wniosku o wydanie dowodu osobistego, paszportu lub innego dokumentu;
- 12) dokonania analizy programu wyborczego oraz kampanii wybranej partii lub kandydata;

- 13) uczestnictwa w konsultacjach społecznych na wybrany temat lub w wysłuchaniu publicznym, w ramach, których formułuje własną opinię i przekazuje ją odpowiednim władzom;
- 14) przeprowadzenia sondy szkolnej lub ulicznej na wybrany temat, a następnie zaprezentowania jej wyników;
- 15) przeprowadzenia i udokumentowania wywiadu ze świadkiem historii najnowszej (np. kombatantem) lub inną ważną postacią lokalną;
- 16) udziału w symulacji obrad organów władz publicznych lub organów organizacji międzynarodowej;
- 17) zorganizowania udziału w rozprawie sądowej w charakterze publiczności;
- 18) przeprowadzenia analizy dostępności wybranej przestrzeni, usługi lub produktu dla osób z niepełnosprawnościami.

Uczeń ma obowiązek wykonania dwóch działań obywatelskich. W celu właściwego ich udokumentowania pracy uczniowie tworzą portfolio obywatelskie. Realizację wykonanych działań uczeń przedstawia w sposób ustalony z nauczycielem.

W ramach przedmiotu edukacja obywatelska uczniowie mają obowiązek wykonania jednego projektu edukacyjnego.

Formy pozyskiwania informacji o poziomie osiągnięć edukacyjnych uczniów

I. Informację o poziomie opanowania materiału i umiejętności budowy narracji historycznej uczący pozyskuje w formie:

- **sprawdzian** (przygotowanie z większej partii materiału w formie pisemnej),
- **kartkówka** (przygotowanie z krótkiej partii materiału w formie pisemnej),
- **odpowiedź ustna** (umiejętność budowy ustnej wypowiedzi),
- **Projekt badawczy** (wynikający z podstawy programowej),
- **referaty, prezentacje** (umiejętność pozyskiwania informacji z różnych źródeł, hierarchizowania ich i publicznego przedstawienia),
- **działania obywatelskie** - zrealizowane samodzielnie lub zespołowo w formie zamieszczonej w Rozporządzeniu Ministra Edukacji z dnia 6 marca 2025 r. (przynajmniej trzy w dwuletnim cyklu kształcenia)
- **praca w grupie** (umiejętność współpracy i wspólnego rozwiązywania problemów).

Kryteria ocen

W przypadku edukacji obywatelskiej ocenianiu podlegają:

- opanowanie materiału (wiedza i umiejętności),
- podjęte działania praktyczne realizacja grupowego projektu edukacyjnego,
- realizacja grupowego projektu edukacyjnego.

W czasie ustalania oceny zadaniem nauczyciela jest:

- wyszczególnienie i docenienie dobrych elementów pracy, działania obywatelskiego czy projektu,
- odnotowanie tego, co wymaga poprawy lub uzupełnienia,
- podpowiedzi, w jaki sposób powinno się poprawić np. konkretną pracę, działanie, w tym działanie zespołowe,

- wskazówki, w jakim kierunku pracować dalej; co zrobić, aby w przyszłości osiągnąć cel.

W przypadku działań obywatelskich i projektu edukacyjnego informacja zwrotna powinna dotyczyć:

- adekwatności działania do postawionego celu,
- stopnia zaangażowania (ilości włożonej pracy),
- skuteczności działania.

Dodatkowo w projekcie edukacyjnym należy dodać kryteria związane z:

- współpracą w ramach zespołu,
- indywidualnym wkładem poszczególnych członków grupy.

Kryteria ocen

- I. Ocenę niedostateczną (1) otrzymuje uczeń, który nie spełnił wymagań na ocenę dopuszczającą.**
- II. Ocenę dopuszczającą (2) otrzymuje uczeń, który:**
 - a) posiada niepełną wiedzę i umiejętności określone w podstawie programowej i nie potrafi się nimi posługiwać nawet w sytuacjach typowych,
 - b) zrealizuje wymaganą liczbę działań obywatelskich samodzielnie lub zespołowo,
 - c) będzie czynnym uczestnikiem projektu edukacyjnego.
- III. Ocenę dostateczną (3) otrzymuje uczeń, który:**
 - a) posiada niepełną wiedzę i umiejętności określone w podstawie programowej i nie zawsze potrafi się nimi posługiwać w sytuacjach typowych,
 - b) zrealizuje wymaganą liczbę działań obywatelskich samodzielnie lub zespołowo,
 - c) będzie czynnym uczestnikiem projektu edukacyjnego.
- IV. Ocenę dobrą (4) otrzymuje uczeń, który:**
 - a) posiada wiedzę określoną w podstawie programowej i potrafi ją wykorzystać w sytuacjach problemowych, popełniając przy tym jedynie sporadyczne błędy,
 - b) zrealizuje wymaganą liczbę działań obywatelskich samodzielnie lub zespołowo,
 - c) będzie czynnym uczestnikiem projektu edukacyjnego.
- V. Ocenę bardzo dobrą (5) otrzymuje uczeń, który:**
 - a) Posiada wiedzę i umiejętności określone w podstawie programowej oraz potrafi je wykorzystywać w różnych sytuacjach problemowych, niemal nie popełniając błędów.
 - b) zrealizuje wymaganą liczbę działań obywatelskich samodzielnie lub zespołowo,
 - c) będzie czynnym uczestnikiem projektu edukacyjnego.
- VI. Ocenę celującą (6) otrzymuje uczeń, który:**
 - a) posiada wiedzę i umiejętności określone w podstawie programowej i potrafi się nimi posługiwać w różnych sytuacjach problemowych nie popełniając błędów,
 - b) zrealizuje wymaganą liczbę działań obywatelskich samodzielnie lub zespołowo,
 - c) będzie czynnym uczestnikiem projektu edukacyjnego.